KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2002. december 5., csütörtök 1. évfolyam, 8. szám

Az olvasás magánmisztériuma

Az első kép, amely az olvasással kapcsolatban eszembe jut, egy kisfiú alakja (talán a gyermek Dionüszosz) a pompeji Misztériumok villájának falfestményéről, aki a kezében tartott tekercs írását betűzi. S a másik, nyomban utána, Botticelli híres festménye, a Magnificat Madonna: a lesütött szemű nőalak kezét az angyalok által tartott könyvre helyezi kecsesen. Mindkettő valamiféle misztikus erőt tulajdonít az olvasásnak, olyasmit, amely meg is rémít kissé (a gyermek Dionüszosz arca is ijedt, hiszen sosem hallott titkokat tudat a beavatottakkal), de egyben valamiféle magasztos nyugalommal is eltölt, akár a Madonna ölében ülő kis Jézust, aki ugyan a könyvre rá se pillant, de kezével – szinte figyelmeztetőül – a kiemelt „Magnificat" szóra mutat.

A könyvnek ez az alteritásbeli értékpozíciója, persze, mára teljesen devalválódott: a könyv használati cikké, hétköznapi tárggyá vált. Az írásnak sem kell feltétlenül fenségesnek lennie, lehet kimondottan alantas is, mint mondjuk egy trágár római falfirka – de ugyanaz a szöveg egy elegáns, bilingvis kötetben, szakszerű elő- és utószóval nyomban, hogy úgy mondjam, magasabb létszférába kerül. Nyilván nem valami lelki táplálék lebeg a szemünk előtt mondjuk szakácskönyvek olvasásakor, mégsem meglepő, hogy a megfelelő polcra besorolva és megfelelő olvasóra találva pl. Apicius vagy Polcz Alaine könyve is lehet kultúrtörténeti kuriózum vagy etikai kézikönyv.

A minap az Odüsszeia egyik részletét hallottam két modern rapszódosz (jelenleg a bécsi egyetem professzorai) előadásában, rekonstruált korabeli hangszeren kísérve. A homéroszi eposzok zenéje nem utólagosan a szövegekhez kapcsolt dallam, hanem lényegi kategória, a mai befogadó számára Homérosz művei mégis főként tárgyiasult formájukban léteznek, a könyvbe zárt puszta szöveg létmódját öltve magukra. Borges egyik egyetemi előadásában az olvasást az alma ízlelésével hozta összefüggésbe: ahogy az almában magában még nincs benne az íz, úgy a könyv sem irodalom a maga lényegét tekintve. S ahogy az alma ízét is csak akkor érezhetjük, ha beleharapunk, úgy a könyvet is csak mi magunk keltjük életre, a befogadás révén.

A folyamat többlépcsős, s közben egyik olvasmányélményünkre „ráolvassuk" a másikat: ahogy Ransmayr regénye „felülírja" Ovidius Metamorphosesét, úgy az olvasó is állandóan „felülolvassa" korábbi olvasmányait, s azokból gyakran csak annyi marad, mint a horzskővel jó alaposan lecsiszolt papirusz szövegéből. A megmaradt halvány nyomok azonban makacsak, több „rájuk olvasott" réteg alól is előtolakodnak, befészkelik magukat az újonnan jöttek közé. Mindez együtt, valahogy így szétválaszthatatlanul összekeveredve válik bizonyos értelemben misztikussá, hiszen mindenki csak a saját olvasmányegyvelegébe van beavatva.

Polgár Anikó

Rainer Maria Rilke: Magnificat

Jött fel a lankán, már elnehezülve,
vigaszt, reményt vagy tanácsot se várt;
de hogy a magas, komoly arcu, büszke
terhes asszony elébe állt,

s mindent tudott, bár semmit sem beszélt ő,
mellette megkönnyebbült hirtelen;
áldott terhét vigyázva állt a két nő,
és szólt az ifjabb: Úgy tetszik nekem,

hogy mostantól halál hozzám nem ér fel.
Csillámait már-már óvatlanul
szórja országok hívságába széjjel,
de hogy megtöltse távol idejével,
gonddal kiválaszt egy asszonyt az Úr.
Hogy megtalált. Gondold csak el: miattam
küldött parancsot csillagokon át –

Dicsérd s magasztald, lelkem, lankadatlan
az Egeknek Urát.

Lator László fordítása

Nem balek, ember

Az idei ünnepi könyvhétre jelent meg Juhász Miklós könyve, *A balek*. Tizennégy novella. Csendesen tett magáévá ez a könyv. Több „posztmodern finomság" után nagyon jólesett elolvasnom. Valószínűleg azért is így történt ez, mert néhány különlegességgel rendelkezik. Komoly, érett férfi írta – és ez az első kötete. De az elsőkötetesség itt tényleg csak a kuriózum szintjén számít, Juhász Miklós esetében ez nem kell, hogy eleve pozitívra hangolja az olvasókat, és még inkább harapósabbra a kritikát. Ez az ember tud írni, és ez már magában igazolja azt, hogy miért nem kell foglalkozni életkorával, köteteivel, hogy kicsoda és micsoda.

A túlnyomó része ezeknek az írásoknak történeteket mesél el, azaz nem kell előre felkészülnünk lelkileg, tudás terén, hogy bele merjünk vágni *A balek* olvasásába. Itt nincsenek trükkök, szövegbéli és értelmi mutatványok.

Egy hangulati pillanatképpel kezd; az első írás (*Tó vagyok)* máris rabul ejti az olvasót, sodor a szöveg; a pontos fogalmazás szimpatikus figurát rajzol meg, egy normális, negyvenen túli férfit, akinek családja van/volt; aki a helyét keresi. Nem emlékszem, hogy olvastam volna hasonlót, hogy valaki a válást és az utána következő érzést, életvitelt meg tudta volna írni a magyar irodalomban ennyire őszintén, mesterkéletlenül. Ez az írás maradt a kedvencem.

Utána három hagyományos szerkezetű, mesélős novella jön (Mezőőr, *Téridő, A világ rendje),* melyben Juhász – véleményem szerint – a '70-es évek világába (vagy még korábbra) visz minket. A lapokon megjelenő falusi és kisvárosi alakok életét, gondolkodását, többé-kevésbé elszúrt sorsát tárja elénk, ismét nagyon természetesen. A feladatát teljesítő csősz, a kétkezi munkát végző fiatalember, az életét korán elrontó lány mind ismerős figura a mostani középkorúaknak, de számomra is egy elmúlt rendszer és az általa teremtett életmód rajzolódott ki belőlük.

A történetek valószínűleg Juhász környezetében zajlottak, mert a következő, önéletrajzi motivációjú írás, *Az elmúlás szele* módfölött szorosan tapad hozzájuk. Itt egy konkrét fogózót is találunk az időben: 1988 karácsonyán játszódik a kórházat járó kálvária.

Majd öt novella a javából – átlagos, avagy bizarr sorsú emberekkel. A *Magány* Kaszás Márton bácsija bármelyik faluban élhet, saját és a gyermekei sorsa bárhol lejátszódhat. Közép-Európa, mondhatnánk, bárhol megtaláljuk a gazdát, aki drága lovait a téesznek kellett, hogy adja, akinek a veje jó ember, csak mértéktelenül iszik stb... És a következő novella meg nem nevezett hősét is, akinek a lánya időske férje mellett szeretőket tart.

A Nobel-díjasok napja egy fanyar, részvétet kiváltó írás a magyar zseniről, egy olyan rendszerben, amelyben nem nagyon lehetett zseniskedni, csak azoknak, akiknek megparancsolták.

Juhász Miklós
A balek
AB-ART
Fűzve, 88 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 100 Sk
kedvezménnyel: 90 Sk

A *Tulajdonos* című elbeszéléstől kezdődik az elmúlt néhány év rekonstruálása. Itt egy ügyes, de a feleség által letutyimutyizott vállalati vezetőről olvashatunk, aki leleplezi a magát új tulajdonosnak kiadni akaró csalót. Nem kell túlságosan megerőltetni memóriánkat, hogy a '90-es évek zavarosában halászói jussanak eszünkbe.

Majd *Béla* jön a kitérdesedett melegítőjével meg a trombitájával, mert mása nincs. Csak egy szösszenet – mint az egyetemi kollégiumok feketéző (nem)diákjában, olyan mély lemondás van ebben a fazonban.

A különös titokban sír az anyuka, és milyen jó helyen, gondoljuk, a szerző legalább nem röhögi szembe a saját gondjával küszködő embert.

Aztán *A balek,* a *Kiméra* és utolsóként a *Kopog az eső.*

A kötet címadó darabja valóban különös figurát mutat be, aki furcsa elméleteivel és logikai meneteivel döbbenti meg az olvasót. Hogy Béla őrült-e, zseni-e, és hogy ki a balek, azt tessék elolvasni.

A *Kiméra* című írás néhány bekezdésnyi szöveg, melyben a szerző a számítógéphez való viszonyát ecseteli. A lágyan hömpölygő szövegben Juhász gondolatai váltakoznak beszéddarabokkal, melyeket fiához és a géphez intéz.

Az utolsó szöveg egyes szám második személyben íródott, tehát engem szólít meg, s az esőbe bámulva olyasmit vet papírra, amit bizony megél az ember. Ezért nem lesz szájbarágós a te-forma.

Ajánlom ezt a könyvet mindazoknak, akik szeretik a szép magyar mondatokat, akik előnyben részesítik a feszes megfogalmazást a vulgáris szavakkal szemben. Azoknak, akik egy középkorú férfit szeretnének meglátogatni az életében, és akik a saját sorsukról sallangok, giccses nosztalgia nélkül szeretnének olvasni.

Fehér Kriszta

Grellneth Károly
Csallóközi vadászösvényeken
AB-ART

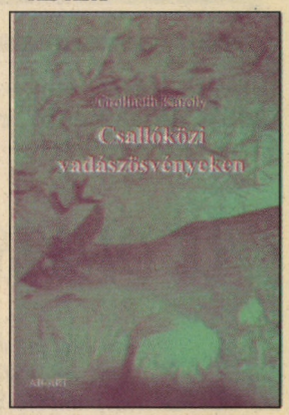

Grellneth Károlyt vadászélményei a Csallóközhöz kötik. Szerelmese ennek a tájnak. Előbb a nagymegyeri, majd a kolozsnémai (s a komáromfüssi) határ volt a pedagógus szerző vadászterülete. Izgalmas kalandjait, szerencsés vadászatainak, esetleges „baklövéseinek" részletes leírását fotókkal illusztrált kötetben adja közre. A kötet végén a pontos lövés technikájának módszereit, tapasztalatait is közkinccsé teszi.

Fűzve, 176 old., 15x21 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 179 Sk**

Vidám kalendárium 2003
AB-ART

Humorból sosem elég! Sivár, zűrös vagy szürke hétköznapjainkból jólesik elkalandozni a tréfák világába. Aki szereti a sokrétű és találó horoszkópokat, annak most bőven lehet része benne. Vidám tesztek, humoros írások, keresztrejtvények, rengeteg csiklandós karikatúra és képi humor tarkítja a kalendáriumot, amelyben névnaptár is található.

Fűzve, 88 old., 15x21 cm
bolti ár: 89 Sk **kedvezménnyel 79 Sk**

Szaszák György
Kassa műemlékei
AB-ART

A színes fényképekkel gazdagon ellátott turistakalauz végigvezeti a Kassára látogatót a történelmi belváros minden jelentős magyar vonatkozású utcáján és épületén. A kiadvány magyar és német, valamint szlovák és angol változatban is megjelent.

Kötve, 128 old., 15x21 cm
bolti ár: 290 Sk **kedvezménnyel 261 Sk**

ÚJ KÖNYVEINK

Litomericzky Nándor
Európa-udvar
Palatinus

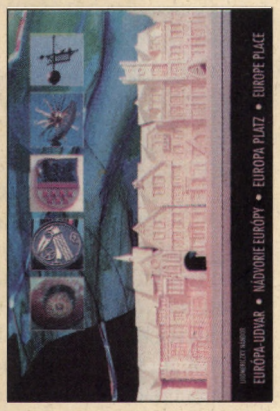

Egyedülállóan szerkesztett, exkluzív kivitelezésű, négynyelvű – magyar, szlovák, német és angol – reprezentatív kötet a Komáromban épülő Európa-udvarról. Ennek az „Európa a városban" gondolatnak a szöveges és képes stádiumai: a tervezéstől a kivitelezésig. Színes képekkel.

Kötve, 128 old., 20,4x29,1 cm
bolti ár: 500 Sk **kedvezménnyel 460 Sk**

Miroslav Sopoliga
Ukrajinci na Slovensku
Lilium Aurum

A szlovák–ukrán–lengyel határmenti terület etnokulturális hagyományainak a településformák, a népi építészet és a lakáskultúra szemszögéből történő bemutatása. Az itt élő népcsoport, a lemkek kultúrájának fejlődéstörténete a kezdetektől napjainkig.

Fűzve, 176 old., 16,5x23,7 cm
bolti ár: 320 Sk kedvezménnyel: 290 Sk

Bödők Zsigmond
Látványos égi jelenségek 2003–2004
NAP Kiadó

A közeljövőben egymást követik majd a tőlünk is megfigyelhető egészen ritka és látványos égi jelenségek. A könyv ezeknek az impozáns csillagászati menetrendjét tartalmazza. Ismerkedjen meg a kozmikus látványszínház nevezetesebb darabjainak színes műsorfüzetével.

Fűzve, 72 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Bödők Zsigmond
Nobel-díjas magyarok
NAP Kiadó

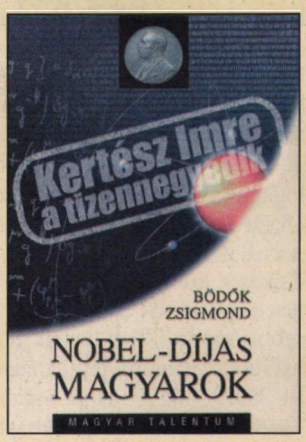

A népszerű sikerkönyv negyedik, javított és bővített kiadása. Benne: Kertész Imre, az irodalmi Nobel-díj idei kitüntetettjének portréja s további új fejezetek: Az irodalmi Nobel-díj és a magyarok (Mécs László felterjesztése), Egy további magyar vonatkozású Nobel-díj stb.

Fűzve, 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk **kedvezménnyel: 99 Sk**

Ardamica Ferenc
Hedvig sír
Plectrum

Nem mindennapi kötet, mely az ismert novellista drámai műveit tartalmazza: öt rádiójátékát (Életem első cigarettája, Értesítésre várva, Részvéttáviratok, Öt százalék szerelem, Fekete karácsony) és egy filmforgatókönyvét, az összeállítás címéül is szolgáló Hedvig sír címűt.

Fűzve, 164 old., 20,5x29,6 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 150 Sk**

Vércse Miklós
A Nap leánya
Plectrum

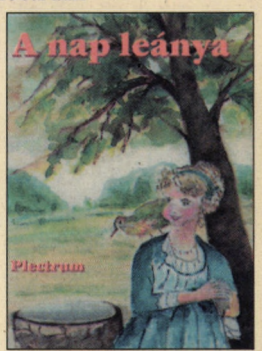

Csaknem húsz mese – a világ minden tájáról: a távoli afrikai és indiai történeteken kívül olasz és görög, valamint szlovén, luzsicai szerb és szlovák is. A többségükben állatmeséket tartalmazó kötetet Lábik János egész oldalas, színes rajzai díszítik.

Kötve, 64 old., 17,4x24,3 cm
bolti ár: 136 Sk **kedvezménnyel: 120 Sk**

Pósa Lajos
Tülökvár
Lilium Aurum

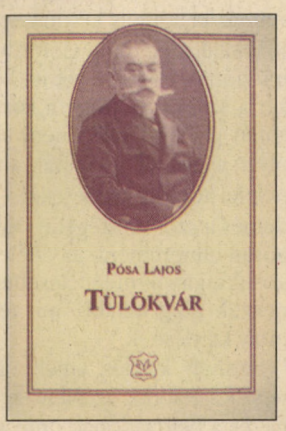

Válogatás a radnóti születésű költőnek, a mintegy félszáz gyermekkönyv szerzőjének gyermekverseiből. Pósa Lajos (1850–1914) kora kedvelt s a legkisebbek által imádott szerzőjeként toppan ismét elénk; Bettes István összeállításában és utószavával, Kosztolányi és Bródy vonatkozó esszéivel.

Fűzve, 80 old., 12,5x18,7 cm
bolti ár: 94 Sk **kedvezménnyel: 85 Sk**

G. Nagy László
Öltözékek és hajviseletek az ókortól napjainkig
Lilium Aurum

Hatezer év öltözködés- és hajviselet-történetének korszakonkénti áttekintése. Szemléletes, a szerző által bőségesen illusztrált (csaknem négyszáz rajz a hozzájuk tartozó leírással) kötet a stílus, a korszellem és az ember változásairól: hajban és ruhában. Utóvégre is: ruha teszi az embert.

Kötve, 104 old., 21,5x30,2 cm
bolti ár: 192 Sk **kedvezménnyel: 172 Sk**

Csehy Zoltán
A szöveg hermaphrodituszi teste
Kalligram

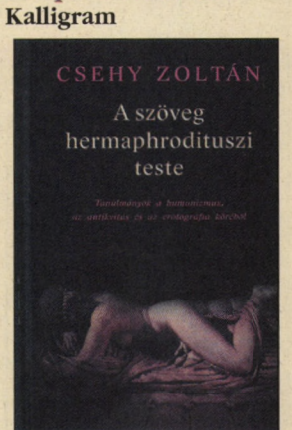

Tanulmányok a humanizmus, az antikvitás és az erotográfia köréből. A kötet a műértelmezés esélyei és a költői önreprezentációk modelljei révén az obszcenitáselméletek és a homoerotikus költészet szövegeit vizsgálja.

Kötve, 312 old., 11,7x18,5 cm
bolti ár: 259 Sk **kedvezménnyel: 229 Sk**

Természet, Élet, AUA

Egyes irodalmi alkotások komoly kérdéseket vetnek fel; más alkotások ellenben „csak" egyes olvasók számára vetnek fel komoly kérdéseket. (Sőt az újraolvasókkal még az is előfordulhat, hogy egy mű annak ellenére vet fel komoly kérdéseket a számukra, hogy a korábbi befogadás során ezt egyáltalán nem tette.) És persze olyan alkotások is vannak, amelyek nem vetnek fel komoly kérdéseket – ezekre nem érdemes a szót vesztegetni. Még mielőtt túlságosan elmerülnénk az efféle osztályozás jogosultságának megítélésében, azt javaslom, nézzük meg inkább, mit tekinthetünk komoly kérdésnek.

Bármely kérdés, amely az olvasás során visszacsatolódik az életvilág összefüggéseibe, és a befogadónak önmagáról és a világról alkotott felfogását módosítja, komolynak minősül. Az ilyen kérdés többnyire magában foglalja az idő mindhárom dimenzióját: az olvasás jelenében visszautal a tapasztalatok múltjára, s egyúttal – elvárásként – előrevetíti a jövő távlatát. Éppen ez a jellemzője teszi lehetővé, hogy túlmutasson az egyes ember életvonatkozásain, s tágabb, antropológiai vonatkozásokra tegyen szert. Ilyenkor azt mondhatjuk, hogy a kérdés érinti az emberiség „közös sorsát". Tisztában kell lennünk ugyanakkor azzal, hogy éppen ez a „közös sors" válhat olyan jelszóvá, amely alkalmas a legkülönfélébb ideológiák hordozására. Ilyen esetben a „komoly kérdés" hajlamossá lesz az átváltozásra, és felhívássá válik.

Kinek ne jutott volna már eszébe, hogy mi lesz a világgal (a természettel, az emberekkel) néhány évtized múlva. A negatív utópiák és egyes, a science fiction „műfajába" sorolható szövegek – egyebek mellett – ezt a kérdést igyekeznek meglovagolni. A fikció „jövőteremtő" képességét kamatoztatják, miközben narratív forgatókönyveik a legkülönfélébb lehetséges jövőképekkel szembesítik az olvasót.

A Daniel Levicky Archleb és Upor Tonuzaba „szerzőpáros" által jegyzett *AUA és ATUA című, az elmúlásról szóló regény* egy feltételezett „katasztrófakorszak" utáni időben játszódik. A nukleáris robbanások hatására a levegő, a víz, a talaj szennyezetté válik, felbomlik a természet egyensúlya, az élővilág rohamos pusztulásnak indul. Az emberek egy része rablóbandákba tömörülve öl, fosztogat és félelemben tartja a lakosságot. Megfékezésük érdekében jön létre az őrök „kasztja". Az őrök nagy állóképességgel rendelkező, különleges felkészültségű fegyveresek. Akcióikat általában egyedül vagy kisebb csoportokban hajtják végre, áldozataikat rendszerint intim pillanataikban éri a halál. Vezetőjük, Podyep Csvahtli kezdetben fegyveres természetvédő csapatnak szánja a szervezetet, ám tevékenységük hamar túlnő az eredeti szándékon. Amikor kihirdetik „ellentmondásosan erőszakellenes programjukat", már nem csak a garázdálkodók ellen lépnek fel – céljuk a civilizáció megszüntetése lesz.

A könyv az emberről szóló tradicionális beszédmód meghaladására tesz kísérletet. Szembeszegül azzal az antropológiai axiómával, mely az ember feladatát a „világ humanizálásában" látja. Ennek megfelelően módosul a könyv teremtett világának értékrendje; a hierarchia csúcsán már nem az ember (az emberi élet) foglal helyet. Szembetűnő ez a test ábrázolásakor: az akciófilmeket idéző véres jelenetek rendkívül pontos és szenvtelen leírásai azt sugallják, az ember is „csak" testből van, amely megcsonkítható, széttrancsírozható. Az emberek halála nem kitüntetett része a természet és a földi élet teljes pusztulásának. Az *AUA és ATUA* olyan történetet mesél el, amelynek az ember csak az egyik, de nem a legfontosabb szereplője. Szerepe mindazonáltal ellentmondásos, hiszen ő a létrehozója a „legfőbb rossznak": a civilizációnak. A civilizáció nem csak a természetet dönti romba, de elnyomja magát a személyiséget is (126–127.). Ebben a szituációban az embernek két lehetősége marad: vagy megpróbál elmenekülni a civilizációból, vagy szembeszáll vele. A könyv szereplői ez utóbbit teszik.

Podyep Csvahtli megszövegezi az *Örök kiáltványát,* amelyben – egyebek között – civilizációellenes aktivitásra szólít fel mindenkit (84–86.). A kiáltvány szövege meglehetősen eklektikusnak hat, s a figyelmes olvasó tekintetét aligha kerülheti el az alábbi két ellentmondás: 1. a kiáltvány egy ideológia ellenében íródik, miközben maga sem mentes az ideológiától, 2. szót emel az erőszak ellen, de programja az erőszakon alapul. Ez a két ellentmondás már csak azért is figyelmet érdemel, mert nemcsak a kiáltványban érhető tetten, hanem a szöveg egyéb helyein is. Nézzük először az első esetet!

A Podyep, és később a Daniel vezette

Archleb Levicky Dániel
Aua és Atua
Kalligram

„Daniel Levicky Archleb és Upor Tonuzaba bemutatják az Aua és Atua című, az elmúlásról szóló regényt három könyvben." Sodró erejű negatív utópia arról, mi vár a civilizáció után, teljes kihalásáig az emberre. Ami előtte: vér, drog, erőszak, s a rendteremtés vágya.
Fűzve, 208 old., 11,4x19,2 cm
bolti ár: 189 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

A Grendel Lajos-sorozat 3 kötete + az új Grendel-regény együtt: 400 Sk

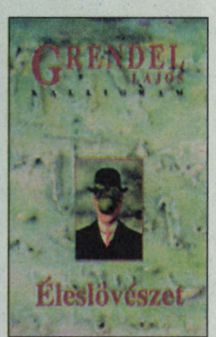

Kötve, 140 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

Kötve, 204 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

Kötve, 176 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

Kötve, 176 old., 16x22 cm
bolti ár: 199 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

őrök feladata, hogy végezzenek mindennel és mindenkivel, ami és aki a civilizáció termékének tekinthető. De kikről is van szó valójában? A Kiáltvány kilencedik pontja így hangzik: „Elég volt a fehér ember uralmából: most valami egészen más következik!" Az első számú ellenség tehát a fehér ember (úgy általában?!) lenne. Ezt támasztja alá a következő kijelentés is: „Az öltönyös, aktatáskás, sikeres fehér férfi volt az, akit a fiatal lázadók megvetettek." (55.) Mindenki rossz tehát, aki fehér, és öltönyt visel? Bizony, az őrök emberképe ennél nem sokkal tűnik bonyolultabbnak. Eszerint vannak a rosszak, ezek két csoportra oszthatók: a. politikusok, katonák, olajbárók, drogkereskedők (és társaik), b. a szolgalelkű tömeg, amely hagyja magát befolyásolni és nem hajlandó öntudatra ébredni. És persze vannak a jók: a természetvédők, az őrök. Talán nem kell bizonygatni annak a nézetnek a naivitását és ingatag voltát, amelyik hajlamos arra, hogy az embereket a jó/rossz kategória szerint csoportosítsa. Az őrök ideologikus gondolkodásmódját kitűnően szemlélteti az is, ahogyan a könyvekkel bánnak: Mua és Podyep csak azért látogatják az egyetem könyvtárát, hogy „ráleljenek azokra a könyvekre, amelyek vagy megerősítik nézeteiket, vagy még fokozzák azok intenzitását." (75.) Szó sincs arról, hogy nézeteiket konfrontálják mások nézeteivel, a könyvektől pusztán megerősítést várnak. A könyv számukra nem a gondolkodás, hanem a társadalomellenes cselekvés „segédeszköze".

Felmerül a kérdés: minek/kinek a nevében cselekszenek? Az *Őrök kiáltványának* és Podyep belső monológjainak tanulsága szerint tetteik mozgatója AUA, vagyis Természet Anyánk. Ő (?) az, aki/ami védelemre szorul a civilizációval szemben. Podyep, miután lemészárolta az erotikus divatmagazin két szerkesztőjét, az életben hagyott modellt így okítja: „...azokat akarom elpusztítani, akik nem vetik alá magukat a természet törvényeinek." (127.) Ám a természet maga nem bírható szóra; az tehát, hogy ki veti alá magát a törvényeinek s ki nem, mindig emberi döntés függvénye. Erős a gyanú, hogy a Podyep hivatkozási alapját képező „természeti törvények" valójában nagyon is emberi törvények. Az őrök az ideológia zsákutcájába futnak: elvetik a civilizációt, hogy helyette a természetet (Természet Anyánkat) tegyék meg instanciának. E gondolkodásmód pedig, mint kiderül, rövid úton elvezet az anarchia gondolatához: *„Mert a szabad ember arra megy és azt csinál, amerre és amihez kedve van."* (129. – kiemelés az eredetiben)

Az őrök gondolkodásának antropológiai foglalatát a kiáltvány 24. pontja fogalmazza meg: „Először a Természet, aztán az ember!" Ez a szemlélet megkívánja a „világ humanizálásának" eszméjén nevelkedett olvasótól, hogy eltávolodjon bevett normáitól. Különösen az őrök gyilkolásról vallott felfogása készteti egy radikálisan új perspektíva felvételére. Podyepék ugyanis gyakran és lelkiismeret-furdalás nélkül ölnek. Úgy vélik, ez elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy megóvják Természet Anyánkat, noha tisztában vannak e programpontjuk önellentmondásaival. *„Utálom az erőszakos férfiakat. Remélem, mindet sikerül megölnünk."* (48. – kiemelés az eredetiben) Ha az olvasó hajlandó lesz elfogadni ezt a paradox logikát, akkor az olvasás olyan „hellyé" válik, ahol az olvasó abszolút morális szabadsággal rendelkezik; időlegesen felfüggesztheti azokat az erkölcsi normákat, amelyek meghatározták az olvasás előtti gondolkodásmódját. Feltehetőleg azonban ez a felfüggesztés csak az olvasás idejében érvényes, a könyv befejezése utáni időben az olvasó (valószínűleg) „visszatalál" az olvasás előtti állapotához. (Hacsak nem úgy olvas, mint Podyep és Mua.)

A könyv szereplői a civilizáció elpusztítására szólítanak fel, és az ölés mellett érvelnek (134–136.). Vajon mennyire kell komolyan vennünk ezeket a gondolatokat? Úgy vélem, az *AUA és ATUA* szereplői szólamát folyamatosan destruálja a szöveg implikált szerzőjének ironikus retorikai stratégiája. Az őrök önkéntes felelősségvállalása (a természet megvédése, egy szebb jövő teremtése stb.) hiábavalónak bizonyul, hiszen gondolataik éppen azok között nem találnak visszhangra, akik érdekében a mozgalom életre kelt. Sorozatosan az értetlenség falába ütköznek, ám ezt mintha nem akarnák tudomásul venni. Példaértékű e tekintetben Druan Tikur epizódja, aki – minden megelőző felkérés nélkül – felszólal egy „néger szervezet" gyűlésén. Szenvedélyes szónoklata a fehér ember ellen irányul (noha ő maga is fehér) és a „fehérek vallása" ellen. A tömeg azonban nem hagyja kibontakozni az önjelölt szónokot, aki épphogy megússza ép bőrrel. Mint utóbb kiderül, az összejövetelt az egyház szervezte. Hasonló sorsra jut Podyep kiáltványa is. Az egyetemen hamar népszerűvé válik a dokumentum, a fiatalok illegálisan is terjesztik, bár „sokuk nem is igazán értette, miről szól az írás, de mivel be volt tiltva, ezért azonnal izgalmassá vált a számukra, és érdemesnek találták foglalkozni vele." (86.) Podyep belső monológjai, helyenkénti naiv hangvételük révén ugyancsak fenntartják az ironikus olvashatóság lehetőségét. Akárcsak maga a kiáltvány, amelynek eklektikus szövege egyaránt merít a popkultúra, a zöldek, a különféle társadalomellenes csoportosulások és az emberi jogi aktivisták szövegrepertoárjából.

Az egyes szövegrészek ironikus olvashatóságán túl az irónia olvasási alakzata kiterjeszthetővé válik a szöveg egészére is. A zárlat ugyanis ironikusan zárójelbe teszi a korábban mondottakat, s pontosan ezzel kerüli el a direkt ideologizálás csapdáját. Az *AUA és ATUA* második részében (*Az elmúlás és a halál könyvében*) arról értesülünk, hogy a természet nem bírta tovább a megpróbáltatásokat, és röviddel a „katasztrófakorszak" után végleg megsemmisült. (Az ezt követő harmadik – és egyben utolsó – könyv csak stilizálja e megsemmisülést.) Hiábavaló tehát az őrök tényked ése, s pusztába kiáltott szó minden (akár az olvasó felé irányuló) felhívás a cselekvésre, a vég elkerülhetetlen. Felhívás, ha mégis van, „csupán" annyi: a „katasztrófakorszak" már elkezdődött.

Keserű József

A Bödők Zsigmond-sorozat 4 kötete együtt: 300 Sk

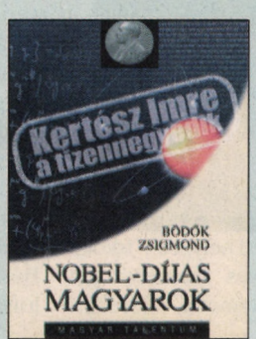

Fűzve, 144 old., 15x21cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 138 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 104 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 104 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

„Gerenda rágja a szút”, avagy életet az élettelenbe...

Már a cím is a játékra, annak kiszámíthatatlanságára utal. Z. Németh István *Rulett* c. verseskötete *Lélegzet* c. előző gyűjteményének szinte ellenpólusaként hat. Most nem annyira a homályos, misztikus, romantikus, érzelemdús, esetleg érzelgős témák izgatják a szerzőt, bár esetében mindig jelen lesz a szépkeresés. A zárt formák is azt a témafeldolgozási stratégiát látszanak megerősíteni, amely ragaszkodik a pozitív esztétikai értékekhez, s nem engedi eluralkodni a groteszket, az iróniát, a cinizmust, csupán cseppenként, csipetenként adagolt fűszer gyanánt kezeli.

*Ránduláso*k, *Rendelések, Rendülések, Rondulások* – négy ciklus. Aligha akad tájainkon költő (talán Bettes Istvánt és Zs. Nagy Lajost kivéve), aki annyira átengedné magát a szójátékok veszélyes és szédületes táncának. Mindenesetre a nyelvi humor és játék meghatározó momentuma a *Rulett*nek. Lírája helyzetleíró. Azt a kiábrándító „röhej-rendet” vizsgálja, reagál rá az egyén perspektívájából, amelyet mindannyian megélünk. Nem aktuálpolitikai vagy pragmatikus társadalmi megoldásokat keres, csupán közérzetének alakulását közli. „Magántébolyda” a „boncderbyn”, ahol „fehér porrá leszel végül”. A tehetetlenség leírása ez, a napi önáltatásé, hogy tehetünk valamit a dolgok ellen, holott „nincs mire várni”, hiszen „pörög egy elveszett univerzum / fekete-vörös rulett-videken”. Ráadásul a címadó versben! Az idézetek sorát addig folytathatnám, míg ide nem másolnám az egész kötetet...

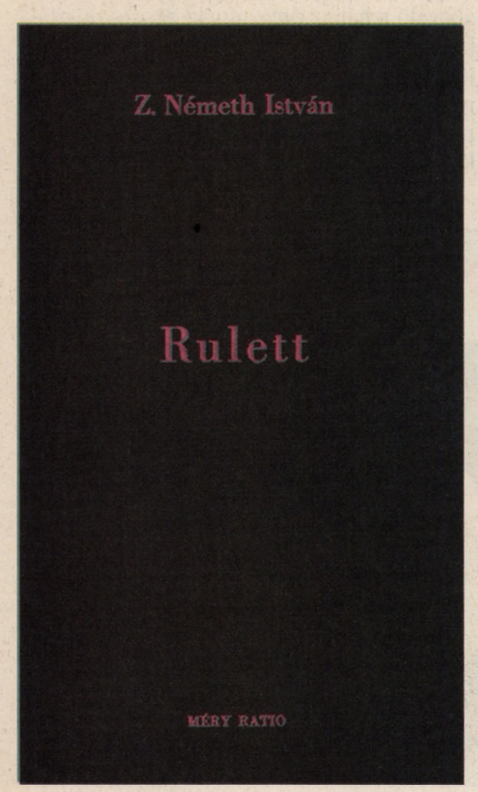

Z. Németh igyekszik kiírni magából a kiábrándultságot. Megkockáztatom: a haláltól való félelmet. S egy még nagyobb félelmet: nehogy már életünkben halottként vegetáljunk. Nehogy befolyásunk a világra még jobban csökkenjen! A többes szám nem tévedés. Szerzőnk nem önmagát sajnálja, ellenkezőleg, a világról, az emberről általában fest pillanatképeket. Önnön sorsának alakulását nem elefántcsonttoronyból szemléli, nem a bezárkózást választja mint könnyebbik megoldást, hanem egy passzív, leíró, valahol a felszín alatt azonban mégis lázadó pozíciót foglal el. S itt fedezhető fel a kapcsolat előző, szintén mélyen személyes, de nem egoista szemléletet tükröző kötetével. Visszatérve az „ellopott közérzethez”: a képek, melyek megalkotásához a szerzőnek sokszor egy-egy összetett szó vagy szókapcsolat is elegendő – nem a mondatok hercege ő ebben a kötetben, hanem a szavaké! –, többnyire élettelen statikus ábrák. Az éltető mozgás hiánya csak megerősíti az olvasóban a kilátástalanság érzetét. Ha mégis mozdul valami, akkor „csontfigurák”, élettelen tárgyak vagy elvont fogalmak, melyekkel általában nehezen társítható a mozgás, az önálló akarat, az élet. Z. Németh ügyesen alkalmazza a kifordult logikát alátámasztó megszemélyesítéseket: életet lehel az élettelenbe („gerenda rágja a szút”). Ha már az élő nem képes cselekedni.

A második ciklus ugyan kifejezetten a szöveggel foglalkozik, mégsem elméleti problémákat fejteget. Tetszik, nem tetszik, a költő kimenekül saját bőréből, de mi látjuk, nem rejtőzhet el, nem bújhat el gondolataiban, sem leírt szavai mögé. Mert a szöveg ő maga. Amit a sorok éreznek, azt a költő érzi. Amit a papíron mondanak, azt a költő mondja. Még akkor is, ha a szöveg védekezik is a költővel való azonosulás ellen. Nem kap esélyt. Ő sem! A költő viszont hajlamos a romantikára: egyetlen kiútként, egyetlen pozitívumként a szerelmet fogja fel. Fáradtan, álmosan, hitetlenül, de reménykedve.

Nagyon fekete ez a kötet. A nyelvtehetség és az ötletes, humoros és csöppet sem erőltetett, el nem túlzott szójátékok dacára is fekete. A *Lélegzetnél* is feketébb. Talán, mert az felvállalta a gyászos színt, a *Rulett* viszont nem akarja elhinni és elviselni e helyzetet. S bár kitörésről szó sincs, ha egy költőt versírásra, s olykor torz mosolyra, könnyes, dühös röhögésre sarkall az elégedetlenség, akkor tán mégsem olyan elveszett ez a bolygó, mint apró golyócska a galaxis rulettasztalán.

Ardamica Zorán

Zsadányi Edit
A csend retorikája
Kalligram

Irodalomelméleti értekezésében a szerző huszadik századi regényekben vizsgálja a kihagyásalakzatoknak azokat az eseteit, melyeket irodalmi elhallgatásnak nevez. Ezek az elbeszélői vagy a szereplői kimondás nehézségei aktív olvasói magatartást feltételeznek.
Kötve, 208 old., 12,2x18,6 cm
bolti ár: 179 Sk
kedvezménnyel: 159 Sk

Ľubomír Navrátil, ed.
A Csallóköz szívében
Nap Kiadó

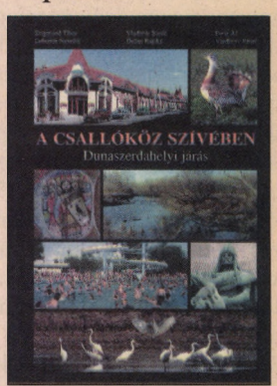

A többszerzős, teljes színes lexikon második, bővített kiadása. Minden, amit a Dunaszerdahelyi járásról tudni kell: a régió története, természeti adottságai, településtörténeti vázlata, városai és falvai, geológiai, éghajlati viszonyai, jellegzetes növény- és állatvilága.
Kötve, 352 old., 17,5x24,4 cm
bolti ár: 600 Sk
kedvezménnyel: 500 Sk

Novák Veronika, ed.
Vágsellye 1002–2002
Nap Kiadó

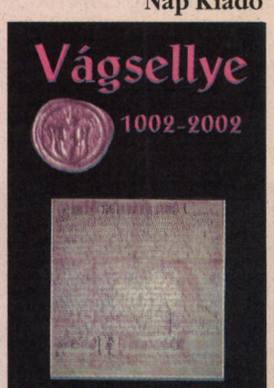

A többszerzős, teljes színes monográfia Vágsellye történetét vizsgálja, ezen belül mezőgazdaságát, kereskedelmét, iparát, közéleti és művelődési helyzetét, iskolatörténetét, a város neves személyiségeit. Bőséges szakirodalommal, levéltári források alapján.
Kötve, 288 old., 17,2x24,4 cm
bolti ár: 600 Sk
kedvezménnyel: 500 Sk

Modern, dinamikus naptár

Annak idején, ha valaki megbízható forrásból akart tájékozódni a várható időjárásról, a remélt termésről, vagy egyszerűen csak egy jót akart olvasni, elővette az egy évig féltve őrzött könyvecskét, és belelapozott. A kalendáriumok egész éves olvasmányul szolgáltak. Ennyit bevezetőül arról, amit a kalendáriumokról általában tudni illik. Még mielőtt rátérnék a 2003-ik évre szóló *Szívderítő NAPtár*ra, egy kis kitérőt, kalendáriumtörténeti kitekintést teszek, megvilágítandó, hogy miért örülök kiváltképp – mint könyvtáros, mint a szlovákiai magyar könyveket, hungaricumokat gyűjtő intézmény igazgatója ennek a mostani kalendáriumnak, mely a Csallóköz szívében, Dunaszerdahelyen jelent meg.

A kalendárium évszázadok óta, pontosabban a XVI. századtól a legnépszerűbb világi olvasmány. A mi vidékeinken is több ezer kalendárium jelent meg rendszeresen. A csallóközi kalendáriumkiadásnak nagyon régi hagyományai vannak, sajnos, a Wechelius Zsigmond János tejfalui nyomdájából 1637 és 1645 között kikerülő naptáraknak nem mindegyik évből maradt fenn példánya. De ugyanígy nagy múltra tekint vissza a szlovákiai magyar irodalmon belüli naptárkiadás is: az első republikában és a szlovák állam alatt, tehát 1918-tól 1945-ig. Ezeket a kiadványokat a sokféleség és a tartalom változatossága, gazdagsága jellemzi. Baranyay József Komáromban például többet is szerkesztett: a Csallóközi naptárt (1920–1931), a Barázda Naptárt (1923–1936), az Aranyember naptárát (1923–1937), a Földmívelők naptárát, az Iparosok naptárát, az Igazmondó Népnaptárt, de volt a Csallóközi Hírlapnak is naptára, megemlítendő továbbá a Prágai Magyar Hírlap Képes Naptára, a Fizély Ödön szerkesztette Evangélikus naptár (1924–1944), a Környei Elek szerkesztette Magyar Naptár; Munkás Naptár, Tanítók naptára, Tanulók naptára, a Hanza szövetkezet Galántán kiadott Szövetkezeti naptára, István bácsi naptára, János bácsi naptára, A Jókedvű Pista bácsi mulattató, nagy képes naptára öregek és ifjak, urak és szegények, egészségesek és betegek felvidámítására és megnevettetésére (tehát ez már majdnem szívderítő naptár), Jézus Szive naptár... és így tovább, a végtelenségig lehetne sorolni, szinte minden lap, egyesület, társaság, kiadó és intézmény adott ki naptárat, s ez a folyamat máig tart. Bár az 1949 táján újrainduló szlovákiai magyar írásbeliséget tekintve a kalendáriumok száma és skálája erősen csökkent, a hagyomány nem szakadt meg: megjelent a Népnaptár, a Madách naptár, majd a Nő évkönyve, A család évkönyve stb. Különösebb, ugrásszerű bővülést nem hozott az 1989-es rendszerváltás sem.

Műfajának megfelelően a naptárakat mindig is nagy példányszámban jelentették meg, mégis, a Bibliotheca Hungarica könyvesház számára gyűjtött kiadványok közt a legnagyobb beszerzési gondjaink éppen a naptárakkal vannak. Érthető, hiszen ezeket rongyosra olvasták, elfogyasztották, s ma már nagy ritkaságnak számítanak, antikváriumban is csak elvétve találni belőlük. A két világháború idejéből könyvesházunk is csak mintegy hatvan darabot tudhat magáénak. Ezek tehát rendkívül értékes kiadványok, a mai kutatók számára pedig kordokumentumként szolgálnak.

Mindezek ismeretében különös öröm számomra, hogy ez a szép és tartalmas *Szívderítő NAPtár* megjelent. Minden tekintetben dicséret illeti a szerkesztőt, Cs. Liszka Györgyit és a Nap Kiadót, mely ezzel *A család kalendáriuma* alcímű naptárával remélhetően hagyományt teremt. Újfajta, modern, dinamikusan szerkesztett kiadványról van szó. Jó és találó a címe, szép, képekben gazdag a kivitelezése. Belül a rovatok követik a klasszikus szerkezetet, tehát kitűnő eseménynaptára van – külön erénye, hogy az évfordulókat illetően figyelme kiterjed a szlovákiai magyar írókra és irodalomra. A jövőre időszerű évfordulók közül Eötvös és Babits kap külön fejezetet, ugyanakkor hiányolom a Deák Ferenc-megemlékezést vagy a Rákóczi-szabadságharc kitörésének háromszázadik évfordulóját. Tartalmasak a naptári rész népszerű rovatai: recept, horoszkóp, a kistermelőknek szóló gazdanaptár stb.

Színvonalas az irodalmi anyaga, ismét igazolva a családinaptár-jelleget, tehát ki-ki kedvére, ízlése és igénye szerint válogathat belőle. Nagyon tetszik a Világjáró rovat – a naplójegyzet manapság egyébként is ritka műfaja az irodalomnak. Amit feltétlen kiemelnék, az a Gyermekkalendárium rész: kitűnő, a szó minden értelmében színes, bőséges, van benne olvasmány, rejtvény, több feladat, a legkisebbeknek kifestő. Nagy érdeklődéssel olvastam a Vendégségben rovat családlátogató riportját A. Nagy László családjáról.

Hosszan sorolhatnám, mi mindenből lehet válogatni: sport, divat, szabadidő, anyanyelv, tudomány; egyszóval minden, ami iránt a családtagok érdeklődhetnek, és szerintem ez is a tapasztalt szerkesztői munka bizonyítéka: meglátszik a köteten, hogy összeállítója az Új Szó több népszerű mellékletének, az Ízvilágnak, a Családi Körnek meg persze a Kópé című gyermekoldalaknak a gondozója. Összehasonlítva a nagy múltú Kincses Kalendáriummal, mely most lépett 108-ik évfolyamába, s melyet egy kipróbált naptáríró csapat állít össze: az ennél konzervatívabb, kevésbé dinamikus, nem ilyen szép. A *Szívderítő NAPtár* a képszerkesztőnek és persze a kiadónak is dicséretére válik. Remélem, a mostani sikerén felbuzdulva a jövő évit, tehát a 2004-ik évre szólót is elkészíti. Hosszú életet kívánok a *Szívderítő NAPtár*nak, azt, hogy az emberek olvassák rongyosra, s hogy pár év múlva éppolyan beszerezhetetlen legyen, mint elődei.

Végh László

(Elhangzott a Vámbéry Kávéházban, a kötet bemutatóján)

Szívderítő NAPtár
A család kalendáriuma 2003
Nap Kiadó
Fűzve, 192 old., 17,6x24,6 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Általános és kisebbségi jogok
Lilium Aurum

Fűzve, 80 old.,
21x29,5 cm
bolti ár: 94 Sk
kedvezménnyel: 85 Sk

Burián László
Hiszek a szeretet végső győzelmében
Lilium Aurum

Kötve, 216 old.,
12x17,6 cm
bolti ár: 149 Sk
kedvezménnyel: 135 Sk

Vajkai Miklós
Egy köteg pénz
Nap Kiadó

Fűzve, 136 old.,
10x18,2 cm
bolti ár: 159 Sk
kedvezménnyel 139 Sk

Gyűgyi László
Híd partok és szívek közt
Lilium Aurum

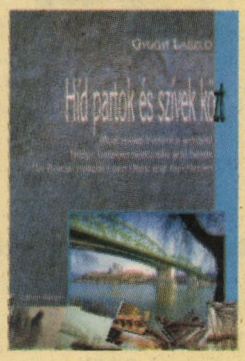

A Párkányt Esztergommal összekötő Mária Valéria híd közelmúltban történt felújításának reprezentatív albuma négynyelvű (magyar, szlovák, angol és német) kísérőszöveggel, utószóval, szakszerű képjegyzékkel.
Kötve, 106 old., 21,5x30,2 cm
bolti ár: 299 Sk **kedvezménnyel 289 Sk**

Nagy Iván
A csallóközi dudáshagyomány
Kalligram

A Csallóközi Kiskönyvtár újabb kötete a hangszer és történetének átfogó monográfiája, különös tekintettel a népzenei műfaj csallóközi szociográfiai, dallami és szöveges vonatkozásaira.
Kötve, 216 old., 17,3x20,6 cm
bolti ár: 230 Sk **kedvezménnyel: 199 Sk**

Csáky Károly
Jeles elődeink
Lilium Aurum

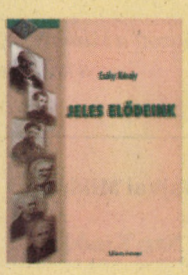

A 130 kisportrében bemutatott s 35 további, lexikoncikkbe foglalt neves személy közös jellemzője: valamennyien alakítói voltak a történelmi Hont megye szellemiségének, történelmi-társadalmi és műveltségi erejének. Számos képpel.
Fűzve, 188 old., 16,5x23,3 cm
bolti ár: 179 Sk **kedvezménnyel: 169 Sk**

Cselényi László olvasónaplója

A helyrerázódás esélye...

Befejezve hát immár a nagy mű, utolsó kötetéhez érkezett az 1980-ban elindított sorozat, ahogy az egész vállalkozás spiritus rectora, Fónod Zoltán írja *Számadás*ában. Ha arra gondolunk, hogy ez az első ilyen vállalkozásunk, hiszen még az irodalmunk története sincs megírva, akkor csak megemelhetjük a kalapunkat. Annak ellenére, hogy az ismert okoknál fogva nemcsak Fábry életműve volt göröngyös, egyenetlen, ide-oda kanyargó, hanem ilyen volt a sorozat útja is. Csak ezzel magyarázható, hogy az életmű két legfontosabb opusa, a negyvenes években íródott *A vádlott megszólal* és az *Üresjárat* csak az utolsó kötetben kapott helyet, a hatvanas évek végén írott munkák után. De mivel magyarázható, hogy „máig ismeretlen és kiderítetlen okok miatt" kimaradt az 1937-es *Fegyver s vitéz ellen* kötet teljes anyaga?

Gályapadból laboratórium – ezért történhetett, hogy a tizenkét kötet közül alighanem ez az utolsó a legizgalmasabb, legértékesebb, hiszen ebben található az életmű két legfontosabb írása. S itt nem is elsősorban a legendás *A vádlott megszólal*ra gondolok, már csak azért sem, mert ez hatvannyolc óta többször is megjelent, hanem az *Üresjárat* című, 1945 és 1948 között írott naplóra, hiszen ez végül is egy fél évszázadon át ismeretlenül lappangott, s még az 1991-ben megjelent változat is csak töredékes-kihagyásos volt, így a mostani az első teljes szöveg, noha a szerkesztő sejteti, hogy ez is csak az eddig előkerült anyagra érvényes. Elképzelhető, hogy lappang még valahol valami.

Igazságtalanok volnánk azonban, ha csak e régi írásokat tartanánk az utolsó kötet hozadékának. Noha az időrend szerinti anyag csak Fábry utolsó egy-két esztendejéből (1969–70) válogat, épp ez az 1968-at követő két év volt a legizgalmasabb. Mert bár látnivaló, hogy a nagybeteg Fábry egyre kevesebbet bír dolgozni, az a kevés, amit ír, nagyon is fontos, nagyon is lényegbevágó. Így a Csemadok Központi Bizottságának írt levél, melyben előre megérzi, milyen leszámolások következnek majd a hatvannyolcasokkal, s hogy ezt nem is a szlovákoknak kell majd elvégezniök, elintézik ezt majd a magyarok egymás között: „De most mi történik berkeinkben? ...viszálykodások törnek ki sorainkban..., és így mi magunk leszünk azok, akik... a lehetőségeket illuzorikussá tesszük saját sorainkban... Én már nem sokáig leszek veletek, köztetek; arra kell gondolnom, mi lesz velem, mi jön utánam, mi lesz velünk, mi lesz veletek, szlovákiai magyarok?!"

S persze szorosan összefügg épp e levéllel a *Végrendelet:* „Végrendeletemmel nem akartam sem többet, sem kevesebbet, mint szlovákiai magyar lényegünknek, a vox humanának látható emléket és továbbható folyamatosságot biztosítani. Stósz és jómagam a vox humana fogantatásának, dajkálásának, kifejlődésének – úgy hiszem – nem voltak méltatlan tényezői, és ezért elvárhatják, hogy az utánuk következők ne feledkezzenek meg rólunk. Stósz, 1970. január 20-án."

Hát, hogy e jámbor óhaj teljesült-e, enyhén szólva több mint kérdéses. A Fábry *Összegyűjtött írásai* megjelent ugyan (több mint szimptomatikus: a sorozatot záró kötet *Számadás* című előszavát 1995. február 3-i dátummal jegyzi az összeállító Fónod Zoltán. Igen, hét teljes esztendőbe került, míg a kiadó összekaparta a pénzt.), ám a hangos utódok ítélete Fábryról, a „középszerű publicistáról" túlságosan is megmérgezte a levegőt. A centenárium, tudjuk, mélyponton találja az alkotókat, ám utána jön a helyükre rázódás. Ez még vár Fábryra és ránk.

Vadkerty Katalin
A kitelepítéstől a reszlovakizációig
Kalligram

A csehszlovákiai magyarság II. világháborút követő történelmének tragikus négy esztendeje – a tudományos tényfeltárás tükrében. Gazdag forrásanyaggal, képekkel.
Kötve, 703 old., 16x22,5 cm
bolti ár: 490 Sk
kedvezménnyel: 390 Sk

Tudományunk csúcsteljesítménye

Hatalmas vállalkozás végére tett pontot a Kalligramnál kiadott, több mint hétszáz nagyméretű oldalon megjelent kötet, Vadkerty Katalin *A kitelepítéstől a reszlovakizációig – Trilógia a csehszlovákiai magyarság 1945–1948 közötti történetéről* címmel. Nem tudom, nem tudom, nem az immár több mint nyolc évtizedes cseh/szlovákiai magyar művelődés legjelentősebb tudományos tettéről van-e szó... Mert annak ellenére, hogy a 700 oldalból 300 a dokumentumokat tartalmazó *Függelék*, s hogy a most megjelent kiadvány tulajdonképpen a már korábban kiadott három könyvet hozza szintézisbe, mondom, mindezek ellenére mégiscsak a legnagyobb elismeréssel szólhatunk e vállalkozásról. Annál is inkább, mert a mindenkit érdeklő és mindenkit érintő téma ellenére az anyag szigorúan tudományosan van földolgozva, s így valóban érvényes az előbbi megállapításunk: alighanem tudományunk csúcsteljesítményéről van szó. Legföljebb Turczel félbemaradt vállalkozása, a *Két kor mezsgyéjén* veheti föl vele a versenyt, s mondjuk, Janics Kálmán könyve, *A hontalanság évei*, noha ez, mint tudjuk, nem elsősorban tudományos céllal létrehozott munka.

„Már a II. világháború utolsó szakaszában egyértelművé vált, hogy a csehek és szlovákok nemzeti államaként felújítandó Csehszlovákia meg akar szabadulni az országban maradó nem szláv, azaz német és magyar lakosságtól. Az új, kisebbségellenes nemzeti politikát meghirdető Kassai Kormányprogram elfogadása (1945. április 5.) jelentette a kezdetét annak az intézkedéssorozatnak, amely során a csehszlovákiai magyar kisebbség egészét háborús bűnösnek nyilvánítják, s megvonják tőle a csehszlovák állampolgárságot, elkobozzák ingatlanjait, bezárják iskoláit. A magyar lakosság nagy tömegeire a kitoloncolás, a kilakoltatás, az internálás, a lakosságcsere várt..." – olvashattuk még 1993-ban a szerző első kötete, *A reszlovakizáció* kapcsán. Azóta persze imamalomként ismételjük e közhellyé vált sorokat, ám Vadkerty Katalin épp e közhellyé silányult szlogen mögé nézett, s hétszáz oldalon igyekszik a világ tudtára adni, valójában mit is rejtenek e megállapítások, s mit jelentett példának okáért csak az, hogy „csupán a reszlovakizálás 719 települést érintett, s ennek során 423 264 személy kérte a szlovák nemzetiség megadását..." S ez, mondom, csak a reszlovakizációt jelentette, vagyis a *Trilógia* első (az egyesített kiadásban a harmadik) részének a problematikáját.

Ám ezt követték *A deportálások*, majd *A belső telepítések és a lakosságcsere* című részek (az új kiadásban az első és a második rész), s ezek újabb százezreket érintettek természetesen. *A deportálások*, ahogy e rész alcíme is sugallja, a szlovákiai magyarok 1945 és 1948 közötti csehországi kényszerközmunkáját taglalja, míg *A belső telepítések és a lakosságcsere* a konfiskálásokról, a kolonistákról és a külföldi repatriánsokról szól, s végezetül *A csehszlovák–magyar lakosságcsere* az egész kálvária legtragikusabb szakaszáról, a kitelepítésekről.

Aligha lehet pár sorban érzékeltetni egy trilógiának még akárcsak a tartalomjegyzékét is, nem szólva a Jegyzetekről, Felhasznált irodalomról, Táblázatokról, Dokumentumokról, Névmagyarázatokról. Mert mindezt tartalmazza természetesen ez a kivételesen gazdag, s így mi sem nyilvánvalóbb: drága könyv. Nem győzzük figyelmeztetni a kiadókat, hogy legalább az ilyen, mindenkit – nem csak az újgazdagokat – érdeklő könyvet próbálják megközelíthető áron piacra dobni. Hisz, gondolom, még a tudós történész sem azért írja meg munkáját, hogy azt csak pár ember olvassa (mi több: akik megvehetik, azok nem is szoktak olvasni), hanem igenis azok, akiknek szól, s akiknek (diákok, nyugdíjasok) az olvasásra idejük volna, csak pénzük nincs.

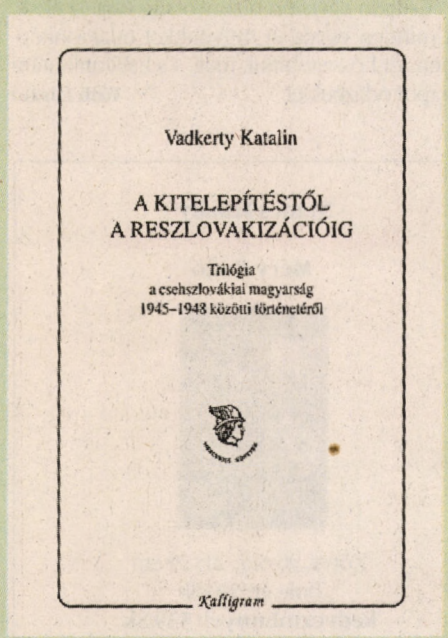

Pukkai László
Mátyusföld I.
Lilium Aurum

A kötet szerzője a Mátyusföld néven ismert tájegység gazdasági-nemzetiségi átalakulását mutatja be 1945–2000 között, kiemelt figyelmet szentelve a második világháború utáni magyarellenes intézkedéseknek, egyben átfogóan felmérve a Galántai járás társadalmi és gazdasági változásait a jelölt időszakban.
Fűzve, 197 old., 16,5x23,8 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel 210 Sk**

Szlovákia védett állatai
Hasák György összeállítása
Lilium Aurum

Félszáz védett állat lexikonszerű aprólékos leírása teljes oldalas színes fényképekkel, az állatok besorolásával, magyar, latin és szlovák nevezéktannal. A könyv ezenkívül tartalmazza a Szlovák Köztársaság védett állatainak teljes jegyzékét veszélyeztetettségük fokának és eszmei értéküknek a feltüntetésével. Előszó: Miklós László.
Fűzve, 174 old., 12,6x16,5 cm
bolti ár: 155 Sk **kedvezménnyel 145 Sk**

Kossuth Lajos azt üzente...
Liszka József összeállítása
Lilium Aurum

A magyar történelem nagy alakjai között Kossuth Lajost előkelő hely illeti meg a népi szájhagyományában, így az egykori felvidéki tájegységek folklórjában is. A kötet képet nyújt arról, milyen formában maradt fenn Kossuth alakja a népdalokban és a prózai népköltészeti alkotásokban a Csallóköztől a Bodrogközig.
Kötve, 54 old., 11,6x15,7 cm
bolti ár: 79 Sk **kedvezménnyel 69 Sk**

Mi történik a halálunk utáni napon?

Valljuk be: üres óráinkban néha eljátszogatunk a gondolattal: vajon mi fog történni a halálunk után..., a halálunk utáni órában, napon? Ezt teszi könyvében (Bp., *Magyar Napló,* 2001) Monoszlóy Dezső is. A kisregény több síkon is a játék eszközéhez nyúl. Alapötlete a lehető legegyszerűbb – a földi létből való távozásunkat követő idő eseménytörténetére vonatkozó elképzelések egyikének-másikának taglalása –, főhőse közvetlenül meg sem jelenik benne, szorosan vett története szinte nincs is. Meghal egy ember – történetesen író (volt) az illető, de Monoszlóy Dezsőt látszólag a legkevésbé sem az ő alakja, története érdekli. A könyvben arról olvashatunk, mit tesz, mire gondol közvetlenül a főalak halála után a felesége, mit vált ki a halálhír egykori (fiatal) szeretőjéből, hogyan fogadja azt két fiatalkori osztálytársa. Mégis, csakhamar nyilvánvalóvá lesz számunkra: Monoszlóyt mi sem érdekli jobban, mint a halott, a megszólalók szavai az ő arcképét, az ő jellemvonásait vázolják föl, az ő élettörténetét villantják elénk. Magukat mondják, de egy másik emberről beszélnek; a maguk életében próbálnak rendet rakni, de minden mozdulatuk egy másik emberhez viszonyítottan értelmeződik, s nemcsak az olvasó, hanem saját maguk számára is. Játék tehát ez a könyv; játék – szerepekkel, személyiségekkel; alakjai, bár sosem lépnek ki önmagukból, minduntalan valaki mást értelmeznek.

De kicsoda *A halálom utáni napon* halottja, Koncz Gábor író? A könyv írójának, Monoszlóy Dezsőnek az alteregója, aki a saját halálhírének lehetséges fogadtatása fölött töpreng el kegyetlenül őszinte hangnemben? Megható/heroikus önélveboncolás lenne ez a könyv? Jóllehet a regényben, mint említettem, nem jelenik meg közvetlenül annak főalakja, nem ő beszél, hanem mások beszélnek róla, a cím egyes szám első személye mégis a könyv íróiönvallomás-jellegére utal. Az sem kerülheti el figyelmünket, hogy bár a könyv negyedik fejezete nem más, mint szemelvénygyűjtemény a regény íróhősének (hősének?) munkáiból,

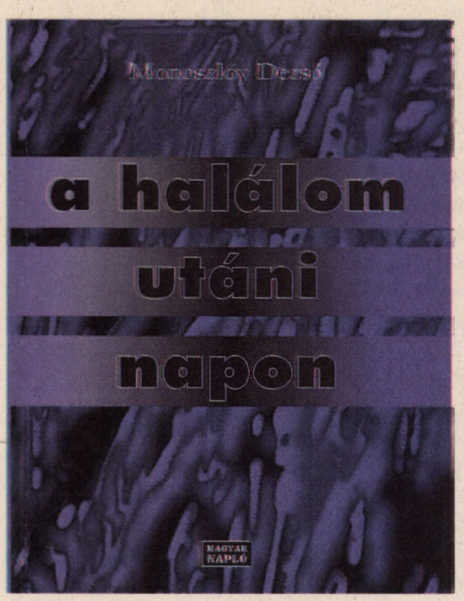

ezek az idézetek, ha emlékezetem nem csal, egytől egyig korábban megjelent Monoszlóy-írásokból valók. Ha tehát Koncz a műveiben nem Monoszlóyt plagizálta, akkor ez a fejezet egyértelművé teszi a Koncz–Monoszlóy azonosságot. Vagy mégsem? Hiszen miért ne volna lehetséges az – s olvasatomban ez a játék is benne van a kisregényben –, hogy eddigi életművében tulajdonképpen Monoszlóy plagizálta műve íróhősének, Koncznak a munkáit, illetve – továbbvive a gondolatot – Monoszlóy az alteregója Koncznak; vagyis miért ne lehetnénk mi, írók, a hőseink megfelelői csupán, akiket az általunk megálmodott-megteremtett regényalakok *írnak?*

Mert ez a könyv a viszonylagosságról is szól. Arról, hogy nincsenek biztos pontok, fogódzók, értékek, az életben minden viszonylagos, még az életünk is az. Illetve, elsősorban a viszonylagosságról van itt szó, *A halálom utáni napon* ennek a felismert – végletes és végzetes – viszonylagosságnak a torokszorító drámája. Itt van például az egyik osztálytárs: Élet Mihály is. Monoszlóy írásainak egyik korábbi, vissza-visszatérő figurája, akit eddig okkal vélhettünk az író novellákbeli megjelenítőjének is. A mostani regényben régi osztálytársa ugyan Koncz Gábornak, s jóllehet Életet a lehető legteljesebb mértékig hidegen hagyja Koncz halála, minden porcikájával, minden gondolatával szembeszegül neki, s a legkisebb gyászt, a legcsekélyebb megérintettséget sem érzi eltávozta fölött, a regény mégis mintha minduntalan azt sugallaná, hogy a halott Koncz Gábor tulajdonképpen vele *beszélteti el* magát, mintha a szócsövének használná Életet, akinek alteregó volta itt is megőrződik, csak itt éppen Konczé, vagyis, továbbmenve, mégiscsak Koncz–Monoszlóyé.

Játszik Monoszlóy szinte mindennel: a regénytér és a regényidő teherbírását próbálgatja, s példátlan távlatokat képes nyitni mindkettőt illetően – hol a világ egyik, hol a világ másik szögletében találjuk magunkat, odavissza csúszkálunk az időben, a reálisból az irreálisba, a lehetséges lehetetlenből az elképzelhetetlen valóba lépünk sorozatosan; magyarán, ez a kis könyvecske egyszerre rész és egész, beszél a jelenről, s már utal a jövőre is. De próbára van téve itt a nyelv teherbírása is: az író a szövegben nem különíti el írásjelekkel, tipográfiai megoldásokkal az írói narrációt könyvbeli figuráinak emlékezésétől, nem jelzi külön a közvetlen beszédet, egymásba érnek könyvében a különböző nyelvi és stíluselemek, -rétegek, a személyeset a személytelentől, a lírait az iróniától mi sem választja itt el, a szavakkal könnyűszerrel megragadható a szavakkal megfoghatatlanra nyit folyton-folyvást ablakot. Ez megint a mű tömbszerűségét emeli ki, mely a kozmikus hidegséget és az életteli televényt, a konstruktivista célra törést és a szabad burjánzást szintén egyszerre egyesíti magában, megnehezítve az értelmezést, de hát – mintha ezt is sugallaná a könyv – emberi világunkban amúgy sincsenek tiszta és pontos, egyértelmű olvasatok.

Csupán egyetlen bizonyosság van: az életé, s minden egyes új művünkkel tulajdonképpen azt hosszabbítjuk meg, s a halálunk utáni napot odázzuk el.

Tóth László

Jankovics Marcell
Egy század legendái
Méry Ratio

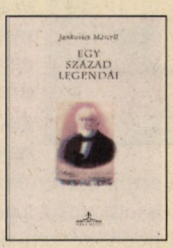

Kötve, 398 old., 15x21 cm
bolti ár: 290 Sk
kedvezménnyel: 261 Sk

Prokopp Mária
Középkori freskók Gömörben
Méry Ratio

Kötve, 96 old., 21x29 cm
bolti ár: 590 Sk
kedvezménnyel: 539 Sk

Nemes Mihály
Magyar viseletek története
Méry Ratio

Kötve, 96 old., 21x29 cm
bolti ár: 590 Sk
kedvezménnyel: 539 Sk

Egy zavarbaejtő íróról

Monográfiát írni – nos, nem igazán kényelmes pozíció. Egy csomó zavaró tényező vetődik fel, amelyeket figyelmen kívül hagyni meglehetős ostobaságra vallana, szembenézni velük viszont a vállalkozás sikerét veszélyeztetné – ha minden kifogást elvi alapon ítélne meg a monográfia-író, valószínűleg bele sem kezdene a munkába.

Van azonban egy harmadik pozíció is, meglehetősen bejáratott, és talán a leginkább védhető – a monográfia műfajának jelenkori problematizálását beépítve a monográfia szövegtestébe el lehet játszani a hozott is, nem is, kint is vagyok, bent is vagyok típusú játékot. Szilágyi Zsófia is ehhez folyamodott önmaga helyének tudatosítási folyamatában, s miután felsorolja, miért lehetetlen mà monográfiát írni (mert műfaja a „hagyományos felépítésű irodalomtörténethez" kötődik, mert szűkíti az értelmezés „fontos kérdésfeltevéseit", mert a közelítés eleve megkonstruál egy nem létező szövegkorpuszt, mert mintha lezárni és nem felnyitni próbálná a szöveg jelentéslehetőségeit, mert az egész-elvűség konstrukcióját helyezi a töredékességgel, a jelentésadás kiszolgáltatottságával és törékenységével szemben stb., nem folytatom), tehát miután felsorolódnak a kifogások, a monográfia-író, szerencsénkre, nekikezd a monográfia megírásának.

A monográfia tárgya azonban, egy bizonyos „Ferdinandy" név alá gyűjtött szépirodalmi szövegek gyűjteménye, újabb kihívásokkal szembesíti a monográfia íróját. A Ferdinandy név alatt megjelenő szövegek ugyanis kezdetben nem Magyarországon jelentek meg, ráadásul nem is mind magyarul. A provokáció e második szintje izgalmas lehetőség, de a bukás kockázatát is magában hordja.

Szögezzük le mindjárt az elején, hogy Szilágyi Zsófia monográfiája nagyon becsületes, a magyar irodalomelmélet legújabb belátásait hasznosító, hiánypótló és hasznos munka. Elméleti alapvetéseinek gyökerét, a hivatkozott szakirodalom alapján, Hans Robert Jauss és Kulcsár Szabó Ernő munkáiban kell keresnünk. Szilágyi a recepcióesztétika elméleti belátásai mentén olvassa végig Ferdinandy György magyar nyelvű szövegeit, miközben számba veszi a Ferdinandy-recepció legfontosabb darabjait is. Motívumelemzései következetesek, terminológiája egységes, nyelve olvasóbarátnak nevezhető (főleg ha a recepcióesztétika néhány hazai képviselőjének szövegeivel hasonlítjuk össze a Ferdinandy-monográfia nyelvét, feltétlenül az), tárgyától nem kalandozik el, vagy ha igen, akkor csak rövid időre. Egyszóval egy jól megírt monográfiáról van szó, amelynek azonban ellentmondásai is vannak.

Az első problémát az jelenti, hogy Szilágyi Zsófia mesterségesen szűkíti le vizsgálata tárgyát: csak Ferdinandy magyar nyelvű szövegei felé fordul az értelmezés igényével, miközben, ezzel ellentétben, a *Ferdinandy György művei* címet viselő „fejezetben" a magyar nyelven megjelenő kötetek mellett felsorolja a szerző franciául és spanyolul írt könyveit is. Ráadásul, meglehetősen problematikus módon, ez a *Ferdinandy György művei* című fejezet egy német nyelven írt „Ferdinandy-könyvet" is említ a szerző francia és spanyol nyelvű kötetei mellett, azonos szintre helyezve ezt a nem Ferdinandy által írt (Karl-Heinz Scheitzer van feltüntetve fordítóként) német fordítást a Ferdinandy által írott könyvekkel.

Még feltűnőbb egy következő ellentmondás: Szilágyi többször jelzi, hogy a magyarországi és a „nyugati" magyar irodalom közti határok miatt milyen nehéz kölcsönhatásról beszélni (és nagyon helyesen nem is erőltet olyan kapcsolódási pontokat, amelyek visszamenőleg biztosítanák ezt, inkább a párizsi *Magyar Műhely* és Ferdinandy kapcsolatáról beszél). Ami azonban igencsak feltűnő, hogy egy olyan szerző esetében, aki évtizedekig „Nyugaton" élt, egyetlen spanyol, francia, angol vagy német szerzőt sem említ, akikkel hatástörténeti kapcsolatba léphettek volna Ferdinandy szövegei.

Harmadszor pedig kissé ellentmondásosnak tűnik az is, hogy miközben egyetértőleg Angyalosi Gergelyt idézi a referencialitás problematikája kapcsán, s „károsnak" tartja a teoretikus beszédmód bizonyos alkotásokat a perifériára szorító késztetését, aközben – mármár kötelező penzumként, állandóan visszatér az unalmas és monoton fejtegetés a referencialitás jelentésszűkítő, másodlagos, káros hatásáról az értelmezésben.

Mindent összevéve, elmondható, hogy Szilágyi Zsófia monográfiája egyúttal elhatárolódás is a Ferdinandy-recepció eddigi irányaitól. Viszont az is megfigyelhető, hogy néha meglehetősen egysíkúvá válik az értelmezés menete, hiszen a monográfia szövege a vizsgált szövegekről inkább megállapításokat tesz, mint játékba hoz. Talán túl sok helyen működteti azt a számonkérő hangvételt, amely általában a magyarországi recepcióesztétika sajátja. Bár gyakran (mint azt láthattuk) önmaguk ellen fordulnak az ekként intonáló szöveg irányai, az sem tagadható, hogy ez a hang egyúttal akár egy új olvasás biztosítékává, az újraolvasás újszerűségének a biztosítékává válhat. A monográfia – kissé szokatlan – befejezetlenséget indukáló zárlata (illetve az a tény, hogy nincs méltó módon befejezve az értelmező szöveg) talán az olvasás nyitottságára, a továbbolvasás lezárhatatlan lehetőségére hívja fel a figyelmet, a halál retorikai alakzatának tematizálása pedig a monográfia utolsó mondatában az olvasás (a nyelv?) lehetőségeinek korlátaira figyelmeztet.

Németh Zoltán

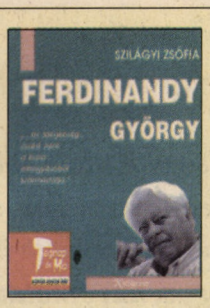

Szilágyi Zsófia
Ferdinandy György
Kalligram
Fűzve, 208 old., 12,3x18 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 159 Sk**

Benyovszky K. – Keserű J. (szerk.)
Kor/Szak/Határok
Kalligram

Fűzve 216 old. 11x18 cm
bolti ár: 160 Sk
kedvezménnyel: 149 Sk

Szeberényi Zoltán
Turczel Lajos
Nap Kiadó

Fűzve, 155 old., 10,5x18,5 cm
bolti ár: 149 Sk
kedvezménnyel: 111 Sk

Cselényi László
Ezredforduló
Madách-Posonium

Fűzve, 168 old., 14x20 cm
bolti ár: 85 Sk
kedvezménnyel: 80 Sk

Németh Zoltán
vírusszövegei, idiótameséi és egyéb mutáns történetei
AB-ART

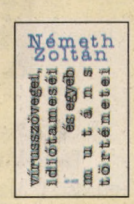

Kötve, 112 old., 13x19,5 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Gyermeksarok

A szokásosnál tágasabb, de hiszen karácsony van, s a karácsony a gyermek ünnepe. Rendhagyó, háromoldalas összeállításunkban ifjúsági és gyermekkönyvekből kínálunk válogatni- és választanivalót.

Barak László
Időbolt
Nap Kiadó
versek, ill. Németh Ilona
Kötve, 72 old., 17,1x24,5 cm
bolti ár: 270 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

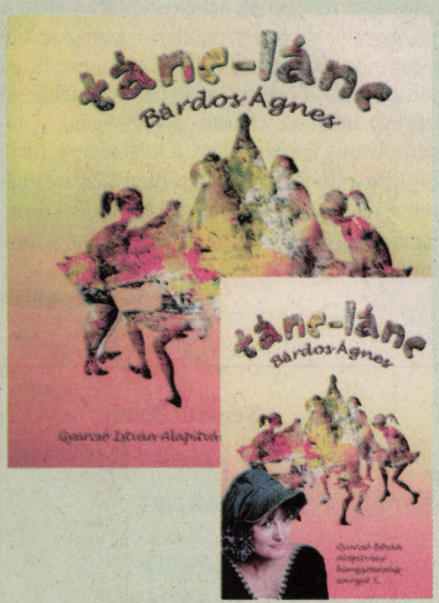

Bárdos Ágnes
Tánc-lánc
Gyurcsó I. Alapítvány
versek dalban
kazetta; cd-lemez
bolti ár: 120; 240 Sk **kedvezménnyel: 100; 200 Sk**

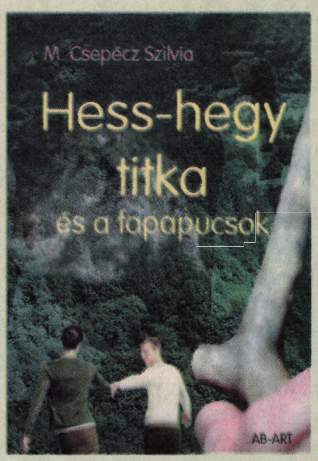

M. Csepécz Szilvia
Hess-hegy titka és a fapapucsok
AB-ART
meseregény
Kötve, 160 old., 20x15 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 140 Sk**

Csicsay Alajos
Apáink öröksége
Lilium Aurum
természetrajz, ill. Balázsy Géza
Kötve, 88 old., 21,2x30,2 cm
bolti ár: 230 Sk **kedvezménnyel: 199 Sk**

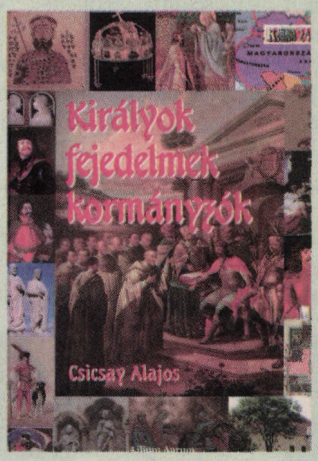

Csicsay Alajos
Királyok, fejedelmek, kormányzók
Lilium Aurum
történelmi olvasókönyv
Kötve, 164 old., 21,2x30,2 cm
bolti ár: 191 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

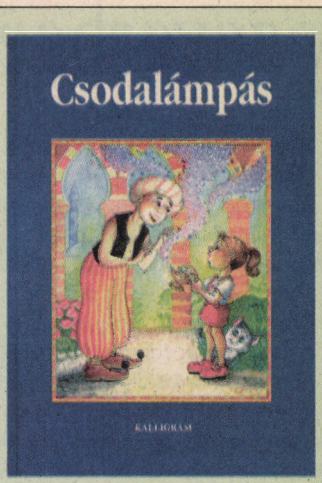

Csodalámpás
Kalligram
szlovákiai magyar költők gyermekversei,
ill. Balázsy Géza
Kötve, 64 old., 17,2x24,2 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 99 Sk**

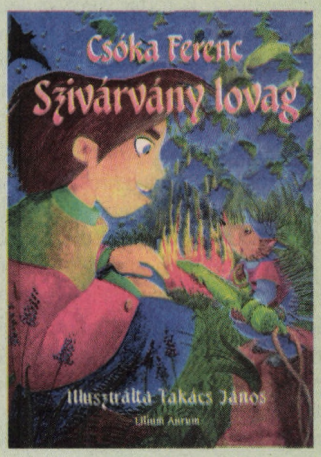

Csóka Ferenc
Szivárvány lovag
Lilium Aurum
mesék, ill. Takács János
Kötve, 56 old., 17,1x24,5 cm
bolti ár: 193 Sk **kedvezménnyel: 172 Sk**

Dénes György
A tüsszentős király
Méry Ratio
versek, ill. Rácz Noémi
Kötve, 40 old., 21x29,5 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

Irodalomtörténeti atlasz
Lilium Aurum
Fűzve, 40 old., 20,2x27,4 cm
bolti ár: 118 Sk **kedvezménnyel: 105 Sk**

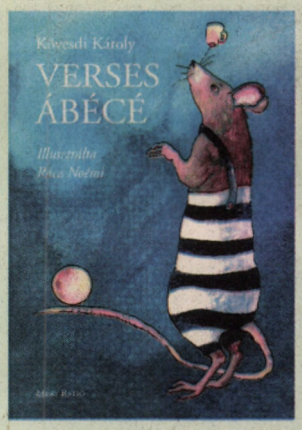

Kövesdi Károly
Verses ábécé
Méry Ratio
ill. Rácz Noémi
Kötve, 44 old., 21x29,5 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

Kozsár Zsuzsanna
Tökfilkó és Picinke
Lilium Aurum
mesék, ill. Szkukálek Lajos
Kötve, 72 old., 17,3x24,5 cm
bolti ár: 189 Sk
kedvezménnyel: 175 Sk

Koncsol László
Csiribik
AB-ART
versek, ill. Balázsy Géza
Kötve, 48 old., 17x25 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Kozsár Zsuzsanna
Meseirodalmunk fája
AB-ART
szlovákiai magyar mesék elemzései
Fűzve, 144 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 119 Sk**

Lampl Zsuzsanna
Móki meséi
Madách-Posonium
mesék, ill. Š. Horváth Klára
Kötve, 64 old., 17,5x25 cm
bolti ár: 119 Sk **kedvezménnyel: 112 Sk**

Kovács Magda
Titokzatos tücsökzene
Méry Ratio
két mese, ill. Szabó Ottó
Kötve, 46 old., 21x29,5 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

Kozsár Zsuzsanna
Tél király cinkéje
AB-ART
mesék, ill. Ferdics Béla
Kötve, 64 old., 17x25 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Mesevarázs
Kalligram
szlovákiai magyar írók meséi,
ill. Balázsy Géza
Kötve, 136 old., 17,2x24,2 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 99 Sk**

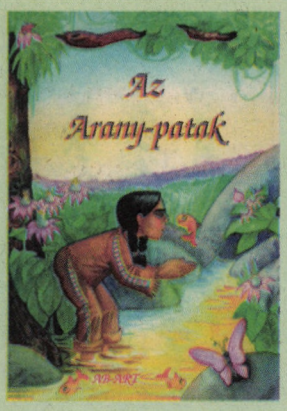

Mikola Anikó
Az Arany-patak
AB-ART
mesék
Kötve, 64 old., 17x25 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Hasák Vilmos
Szlovákia védett állatai
Lilium Aurum
természetrajz képekkel
Fűzve, 174 old., 12,6x16,5 cm
bolti ár: 155 Sk **kedvezménnyel: 145 Sk**

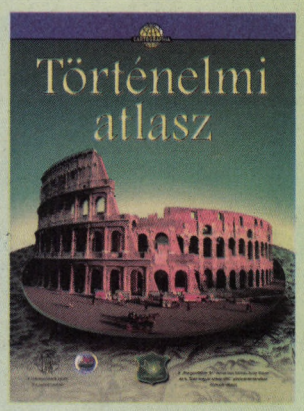

Történelmi atlasz
Lilium Aurum
Fűzve, 40 old., 20,2x27,4 cm
bolti ár: 138 Sk **kedvezménnyel: 125 Sk**

Ozogány Ernő
Magyar atomocska
Méry Ratio
tudománytörténet,
ill. Rácz Noémi és Lukács Zsolt
Kötve, 96 old., 20,5x20,5 cm
bolti ár: 190 Sk **kedvezménnyel: 171 Sk**

Tallósi Béla
Kakaserdőn kukorékfa
AB-ART
versek, ill. Balázsy Géza
Kötve, 64 old., 17x25 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

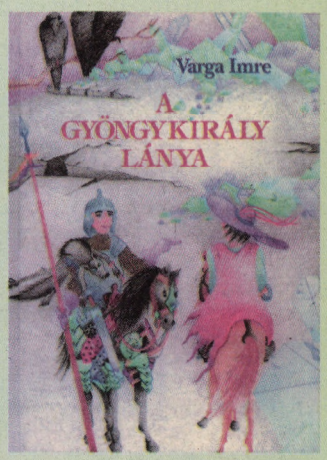

Varga Imre
A gyöngykirály lánya
Kalligram
szlovákiai magyar tájak meséi,
ill. Takács János
Kötve, 160 old., 17,2x24,2 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 99 Sk**

Pásztó Katalin
Angyal száll az égből
Lilium Aurum
karácsonyi népköltések,
ill. Szarka József
Kötve, 43 old., 11x15,5 cm
bolti ár: 80 Sk **kedvezménnyel: 69 Sk**

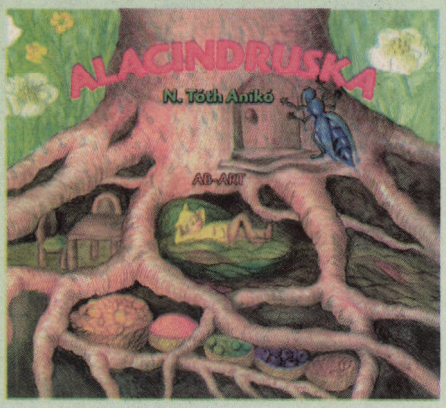

N. Tóth Anikó
Alacindruska
AB-ART
mesék, ill. Németh Ilona
Kötve, 90 old., 20x26 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 130 Sk**

Vércse Miklós
Mióta van eszük az állatoknak
AB-ART
mesék, ill. Lábik János
Kötve, 56 old., 17x25 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Sancho mint titkosügynök

A költészet kanonikus történeteinek sikeres felülírása

Barak László új kötete sajátos regiszterkeverő beszédmóddal jellemezhető: az alkalmi jellegű, gyakorta felülesztetizált, brechtiánus publicisztikai költészet nyelvi regiszterei keverednek a kivált a beatgenerációra jellemző indulatköltészettel. A kötet lényegében rendkívül szellemes lírai röpirat, az értelem indignációja, ugyanakkor a hétköznapi lét költészetének markáns és eleven felfedezése is egyben. Az indignáció nem elsősorban a szatíraköltők (kivált Juvenalis) kiváltsága, hanem egyszerű férfitulajdonság („milyen felemelő és férfias dolog a költőség"), a homo politicus genetikai elrendeltsége és börtöne. Uralni a nyelvet, a vers áradatát kétségtelenül hatalmi pozíció: hatalmat gyakorolni a verbális univerzum felett pedig gyakorlatilag nem más, mint nyelvében uralni a létezést magát. Az indignációlíra bizonyos szempontból kocsmaköltészet: hallgatóságot kíván, és mámoros szenvedélyt. Azt a teret akarja belakni, mely kívül van a falanszteren, egy ellenvilágot képez és népesít be, és szerencsés esetben időlegesen elhiteti, hogy a valóságos világ gyakorlatilag az általa kínált nyelvi élettér.

A szitkok, az obszcenitás e világ belakásának természetes elemei, a nyelvi megnyilatkozás koncentráltsága nem ismer konvencionális nyelvi hierarchiát. Barak László gyakorlatilag nem kutat mást, mint az egyén helyzetét a kérlelhetetlen rendszer és az egyre sivárosodó életvilág habermasi szociosémájában. A múlt, a közelmúlt az elementáris verbalitásokba is beférkőzik: a „ringyó" gyakorlatilag az eszmerendszerekkel kokettáló értelmiségi lesz, aki különféle önformálási stratégiák leplező és feledtető hatásának következtében képes az örökös túlélésre. A ringyó a rendszerváltás motorja, a gyönyör permanens forrása, az ő lába között nyugszik a társadalom. Nemcsak a rendszerváltás előtti korszak inszcenírozása emlékeztet egy forgalmas bordélyra, ahol nem egészen bizonyos, ki a kliens és ki a szolgáltató, hanem a nyelvi univerzum képisége és retorikája is ehhez igazodik.

A történelemcsinálás maszkulin princípiuma játékos szarkazmusba csap át, s a magömlésszerűen áradó szöveg emlékezetében oldódik fel. Az emlékezés mozzanatai vegyülnek egyfajta karakán számadáséval, a vers líraisága pedig az indulatban kirobbanó „hevenyészett" epikummal együtt potens. A kisember életének univerzuma gyakorlatilag mindannyiunk ringyóságának potenciális tere: a rendszer által homogenizált társadalomban az értékrend is homogén, az érzelmi skála is minimálisabban differenciált, közönyirányú („Elhúzunk a búsba.").

A lélek háztartását nem a düh szabályozza, hanem a közöny, ám mindez nem igaz a verbális szintre. A *Tizenkét közönyös ember* klasszikus travesztiája egyszerre szakít az igazság és a romantikus tisztasággá lecsupaszított eszmék magátólértetődőségébe vetett hittel (a szabadság, az igazság csak a hiányon keresztül definiálható), és a tizenkét apostolra utalva a megváltás természetességébe vetett messianisztikus koncepciókkal is (melyek talán egy-egy lélektisztító „forradalom" következményei lehetnének).

Sancho Panza ismét felbukkanó alakja hasonlóképpen összekötő kapocs a korábbi versvilág mítoszkorrekciós hangnemével. A mítoszkorrekció Barak sajátos költői eljárása, mely a történelem (legyen az általános vagy magán-) és a kultúrtörténet, a költészet kanonikus történeteit képes sikeresen felülírni. A teremtő gesztusok komikuma a versteremtő gesztusok felvállalt komikumával párosul. Sancho gyakorlatilag titkosügynök lesz, aki ura mindennapi szokásait szedi kartotékba, s gyakorlatilag ő az, aki hatalmat gyakorol immár a vers szövegén.

Az *Átiratok – tíz év múlva* ciklus darabjai sajátos rekapitulációi korábbi verseknek és motívumoknak, olyan állapotjelentések, melyek nemcsak a költői-szerzői funkció feladatainak kijelölésében érdekeltek, hanem a szövegvilág reinterpretálhatóságában is, egy olyan párbeszéd permanens kulisszáit kimunkálandó, melyek olyannyira elevenné és élvezetessé teszik a Barak-féle lírát.

Csehy Zoltán

Barak László
És ha mégis ringyó?
Nap Kiadó
Meghökkentő kötet. Visszafogottan harcias leszámolás, inkább elszámoltatás lírával, politikával, köz- és magánélettel. Költői adalék a szlovákiai magyar viszonyok fejlődéstörténetéhez, mégis elsősorban költészet és szómágia, a poézisben gondolkodó polgár versekbe foglalt voksa.
Kötve, 88 old., 17x16 cm
bolti ár: 180 Sk
kedvezménnyel: 150 Sk

Kedves könyvbarátok!

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árakon megrendelhetők.

1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (50 Sk).

Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

MEGRENDELŐLAP

Szerző(k) és cím(ek):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve:

.....

.....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám: .....

.....

A megrendelő aláírása: .....

Postacímünk: Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1

Filozopterek az irodalomban 3.

Egy kötőszónak, az *és*nek a dicsőségét szeretném elzengeni ebben a mostani kurta filozopterkedésben. A kötőszók, indulatszók, módosítószók amolyan közlegényei nyelvünknek – talán minden nyelvnek. Nemigen vesszük észre őket, nem is nagyon figyelünk rájuk. Nem tűnnek ki a szófajok közül úgy, mint egy színpompás melléknév, veretes, zamatos főnév vagy egy lendületes, dinamikus ige. Az igaz, hogy szükségünk van rájuk. De csak ennyi. Semmi több.

Mindez így lehet a köznyelv vagy tudományos nyelv vonatkozásában, de egyáltalán nem így van az irodalomban. Az irodalomban ugyanis nem pragmatikusan használjuk a nyelvet, hanem öncélúan. Ne tévesszen meg senkit sem ez a szó. Nem valamiféle elefántcsonttorony-irodalomra gondolok. Inkább arra, hogy amikor verset vagy más irodalmi szöveget írunk, igyekszünk a nyelvet – amennyire csak lehetséges – megszabadítani köznapi-köznyelvi röghöz kötöttségétől. Az irodalmi nyelvben minden szó egyenlő eséllyel indul. Itt a közlegényből bármikor lehet tábornok. Itt egy kötőszónak is lehet súlya.

Példának vegyük Vörösmarty egyik legnagyobb versét, az *Előszó*t. Nagy költőnknek ez az apokaliptikus víziója zsúfolva van a romantikus versbeszéd érzelmektől fűtött szertelenségeivel. Úgy, ahogy az a romantika poézisének a nagykönyvében szerte a világon meg vagy elő van írva. Mégis bátorkodom azt állítani, hogy ennek a költeménynek az egyik legfontosabb szava az *és*. Egy szimpla kötőszó. Vegyük azt a híres sorát, hogy:

Most tél van és csend és hó és halál.

Az és kötőszó ebben a sorban háromszor ismétlődik meg. Már ez is fel kell, hogy keltse figyelmünket. Most próbáljuk meg úgy olvasni ezt a sort, hogy a kötőszó helyett vesszőket rakunk ki. Vagy úgy, hogy csak egy helyen, a halál szó előtt hagyjuk meg az *és*t. Ugye, hogy így nem ugyanaz? A sor értelme vagy jelentése nem változik meg, mégis egészen másképpen rezonál a sor.

Mi történik azáltal, hogy a költő vesszők helyett az *és* kötőszóval választotta el a négy súlyos főnevet (tél, csend, hó, halál)? Egyébként az sem véletlen, hogy a négy főnév közül három egy szótagú, s valamennyi a negyedik főnévre, a halálra fűződik rá, így téve már önmagában is „ütőssé" a sort. Nos, az *és* mindenekelőtt lelassítja és szaggatottá teszi a szöveg tempóját. Mindegyik főnév után megállít egy pillanatra, mintha egy folyamatosan pergő filmet hirtelen kockáira bontanánk, s kimerevítenénk. A költő ezzel azt éri el, hogy elmélyíti a sor (a mondanivaló) drámaiságát. Vagyis az *és* itt pusztán szigorúan vett grammatikai szempontból funkcionál kötőszóként, irodalmi-esztétikai szempontból ennél jóval jelentősebb a szerepe. Megkockáztatnám a véleményt, hogy szerepe és jelentősége nemcsak ennek a sornak, hanem a költemény egészének a jelentését meghatározza. Ez a sor éppen az *és*nek köszönhetően lesz a költemény drámai csúcspontja. Hajtsunk hát fejet előtte.

Grendel Lajos

Novemberi számunk nyertesei

Múltkori rejtvényünk megfejtése: Tőzsér Árpád versét olvashattuk. Sajnos, a segítség ellenére sokan más szerzőnek tulajdonították a költeményt (bár aki Cselényi Lászlóra tippelt, már nem járt messze az igazságtól). **Méry Júlia** ezzel szemben megadta a Tél című Tőzsér-vers egyik forrását is: ő verset a Zalabai Zsigmond összeállításában megjelent Tapsiráré tapsórum (Madách, 1978) gyermekversgyűjteményből ismeri. Nyereménye egy most megjelent mesekönyv, a Vércse Miklós feldolgozta, Lábik János rajzolta A Nap leánya (a **Plectrum** ajándéka), továbbá sikerlistájáért és ötleteiért egy 2003-ra szóló Szívderítő NAPtár (a **Nap Kiadó** ajándéka). Ipolyságra küldjük, **Bilcsík Gusztávnak** és **Frenko Lászlónak** Liszka József összeállítását: Kossuth Lajos azt üzente..., illetve Gazdag József Csallóközi vadászatok című könyvét (mindkettő a **Lilium Aurum** ajándéka). A dióspatonyi **Lelkes Ágnes** nyereménye: Dušan Šimko regénye, az Esterházy lakája (a **Kalligram** ajándéka), a komáromi **Vörös Mártáé** Hajdú István regénye, a Hadonászó emberek (a **Méry Ratio** ajándéka), ugyanezt a könyvet küldjük a zselizi **Urbán Katalinnak** is. **Kárpáty Géza** megyercsi megfejtőnk Egy köteg pénzt nyert (Vajkai Miklós novellái; a **Nap Kiadó** ajándéka), **Izsák Mária** Vágfarkasdról a Bíborpiros szép rózsa népzenei vetélkedő gálaműsoráról készült két kazettát (a **Gyurcsó István Alapítvány** ajándékát). A sikerlistát beküldők közül **Lelkes Renátára** mosolygott rá a szerencse, nyereménye: Z. Németh István Rulett című verseskötete (a **Méry Ratio** ajándéka).

A nyerteseknek gratulálunk és jó olvasást kívánunk! Továbbra is várjuk sikerlistáikat.

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:
Ardamica Zorán (1970) költő (Losonc),

Csehy Zoltán (1973) költő, Posonium-díjas műfordító, a Kalligram szerkesztője (Dunaszerdahely),

Cselényi László (1938) Madách-díjas költő, Madách-díjas műfordító (Pozsony),

Fehér Kriszta (1979) költő, prózaíró (Vágsellye),

Grendel Lajos (1948) Kossuth-díjas író (Pozsony),

Keserű József (1975) irodalomkritikus (Komárom),

Németh Zoltán (1970) Madách-díjas irodalomkritikus, költő (Ipolybalog),

Polgár Anikó (1975) költő, műfordító (Dunaszerdahely),

Tóth László (1949) József Attila-díjas költő, műfordító, irodalomtörténész (Budapest),

Végh László (1949) szociológus, a Bibliotheca Hungarica igazgatója (Somorja)

A Könyvjelző legközelebb január 16-án, csütörtökön jelenik meg.